

Synthèse / Summary / Kurzfassung / резюме

**RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA/ REPUBLIC OF MOLDOVA/ REPUBLIK MOLDAU/
РЕСПУБЛИКА МОЛДОВА**

The Constitutional Court of the Republic of Moldova

Curtea Constituțională a Republicii

langue maternelle / native language / Muttersprache / родной язык

Raport al Curții Constituționale a Republicii Moldova
la cel de al XVII-lea Congres al Conferinței Curților Constituționale Europene

Rolul curților constituționale în menținerea și aplicarea principiilor constituționale

SUMAR

I. Rolul curții constituționale în definirea și aplicarea principiilor constituționale explicite/implicite.

Textul constituțional nu este o formulă matematică, încât să nu lase loc de interpretare. Constituția, în general, reprezintă rezultatul unor condiționări istorice, politice, sociale și economice specifice, care îi conferă identitate constituțională. De aceea, interpretarea și aplicarea prevederilor constituționale trebuie să fie făcute numai în spiritul identității constituționale a statului. În această privință, un rol eminent revine Curții Constituționale.

În afirmarea sa ca instrument de bază pentru protejarea principiilor democratice, Curtea Constituțională își orientează jurisprudența în așa fel încât aceasta să rămână dinamică și evolutivă, perfecționând astfel mecanismul de asigurare a exercitării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor garantate de Constituție. În procesul exercitării jurisdicției constituționale prin control de constituționalitate Curtea, care deține monopolul în ceea ce privește aprecierea constituționalității actelor normative contestate, întotdeauna confruntă pretențiile invocate cu principiile generale ale dreptului, fie ele expres înserate în textul Constituției, fie deduse din jurisprudența constituțională națională sau jurisprudența remarcabilă a organismelor jurisdicționale internaționale, prima în această listă fiind Curtea Europeană pentru Drepturile Omului.

În procesul activității prin jurisprudența sa Curtea a elucidat mai multe aspecte prin aplicarea principiilor implicite consacrate în Legea Supremă. Astfel, bunăoară, Curtea a stabilit valoarea de principiu a Declarației de Independență a statului Republica Moldova, care derivă din consensul popular general ce a legitimat-o și din conținutul său definitiv pentru noul stat. Aceasta îi conferă Declarației de Independență, în ordinea constituțională din Republica Moldova, o funcție transversală prin raportare la celelalte prevederi constituționale (într-un mod similar cu principiile generale referitoare la statul de drept, drepturile și libertățile fundamentale, dreptatea și pluralismul politic etc.), ea fiind nucleul *blocului de constituționalitate*. Aceste principii au fost deduse de Curte reieșind din aspirațiile poporului exprimate în Declarația de Independență.

Totodată, orice interpretare a Constituției urmează să fie operată pornind de la obiectivele originare ale Constituției, care sunt prevăzute în Preambul și din care derivă textul Constituției în

sine. În concluzie, atunci când există mai multe interpretări, opțiunea conformă Preambulului prevalează.

Curtea Constituțională a Republicii Moldova, potrivit Constituției și a cadrului legislativ care reglementează organizarea și funcționarea sa, își exercită activitatea doar fiind sesizată de subiecții abilitați prin lege în acest scop. În acest sens Curtea este în situația de a analiza și interpreta principiile fundamentale doar în legătură cu dreptul/drepturile constituțional(e) specifice invocate în fiecare sesizare. Doctrina astfel elaborată formează în cele din urmă jurisprudența constituțională care se cristalizează prin formularea și elucidarea anumitor principii ce devin universal aplicabile pe plan național.

Printre principiile constituționale care sunt cel mai des invocate în jurisprudența Curții se regăsesc principiul statului de drept, principiul legalității, democrația, separarea puterilor în stat.

II. Principiile constituționale în calitate de norme superioare? Este posibil să se stabilească o ierarhie în Constituție? Dispoziții imposibil de modificat (etern) în Constituții și controlul jurisdicțional al amendamentelor constituționale.

Nici o modificare a Constituției nu poate crea o nouă reglementare constituțională în temeiul căreia o prevedere a Constituției ar anula sau ar fi contrară unei alte prevederi a Constituției, astfel încât ar fi imposibil să se considere că respectivele prevederi sunt în armonie. Astfel, nu poate fi adoptată nici o modificare a Constituției care ar afecta armonia prevederilor Constituției sau armonia valorilor consacrate prin acestea.

Noțiunea, natura și scopul Constituției, stabilitatea Constituției ca valoare constituțională și imperativul armoniei între prevederile Constituției, menționate *supra*, implică anumite limitări de fond și procedurale cu privire la modificarea Constituției.

În acest sens, în Hotărârea nr. 7 din 4 martie 2016 privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr. 1115-XIV din 5 iulie 2000 cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova (modul de alegere a Președintelui), urmărind coerența sistemică a Constituției și pentru a-i asigura funcționalitatea, Curtea a constatat că prevederile contestate au fost adoptate cu încălcarea procedurii de revizuire a Constituției. Astfel, având în vedere imperativul evitării unui vid legislativ, precum și ținând cont de urgența abordării impasului constituțional în contextul expirării apropiate a mandatului actualului Președinte, Curtea a dispus revigorarea mecanismul legal anterior modificării Constituției ce ar asigura alegerea Președintelui prin vot direct de către cetățeni.

În jurisprudența sa Curtea a fost pusă în situația de a elimina mecanismele ce generează dezechilibrarea instituțiilor constituționale, asigurând astfel unitatea și coerența Constituției. Curtea a reținut că pentru a pune în aplicare obligația constituțională referitoare la rolul Curții Constituționale

de garant al Constituției, una din sarcinile fundamentale ale unei curți constituționale constă în securizarea ordinii normative născută din Constituție. De asemenea, soluția Curții trebuie să fie o soluție „efectivă”, care nu poate să cuprindă o simplă opinie, apreciere, aviz, recomandare sau solicitare. În acest context, rolul Curții în materia modificării Constituției are ca scop protejarea valorilor fundamentale ale Constituției de practicile abuzive ale actorilor politici, sociali sau instituționali.